Downloaded from UvA-DARE, the institutional repository of the University of Amsterdam (UvA)
http://hdl.handle.net/11245/2.80971

File ID uvapub:80971
Filename Publisher's pdf
Version final

SOURCE (OR PART OF THE FOLLOWING SOURCE):
Type book review
Author(s) J.B. Polak
Faculty FEB: Amsterdam School of Economics Research Institute (ASE-RI)
Year 1990

FULL BIBLIOGRAPHIC DETAILS:
http://hdl.handle.net/11245/1.326540

Copyright

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content licence (like Creative Commons).

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (http://dare.uva.nl)
(pagedate: 2014-11-19)

Perspektiven des Weltverkehrs, H. St. Seidenfus, red., Beiträge aus dem Institut für Verkehrswissenschaft an der Universität Münster, Heft 118, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 1989, 185 pp.

Dit boek vormt de neerslag van een in 1988 gehouden studiedag, die gewijd was aan de invloed van ontwikkelingen in de wereldeconomie op de vervoerstromen van en naar de Bondsrepubliek Duitsland. In de bijdragen – van de hand van een viertal auteurs – die tezamen het boek vormen is de optiek verruimd tot het geheel van de geïndustrialiseerde landen.
In een eerste artikel worden te verwachten ontwikkelingen in de wereldeconomie – als factoren die bepalend zijn voor de vervoerstromen – uiteengezet. De overige bijdragen hebben de vervoerstromen zelf, resp. de noodzakelijke aanpassing van de vervoersystemen, tot onderwerp. Achtereenvolgens komen aan de orde: de stromen tussen geïndustrialiseerde landen, tussen geïndustrialiseerde landen en ontwikkelingslanden en die tussen West- en Oost-Europa (1). In het navolgende zal een meer gedetailleerd overzicht van de inhoud van ieder van de bijdragen worden gegeven.
Seidenfus begint met een zeer beknopt overzicht van schommelingen, zowel over lange termijn als van conjuncturele aard, die zich hebben voltrokken in de wereldeconomie. Overgaand tot de factoren die in de toekomst de arbeidsverdeling – en impliciet dus ook de handelsstromen – in de wereld zullen bepalen, bespreekt de auteur veranderingen in:

- de produktiestructuur in de wereld (geïndustrialiseerde landen: toenemende accentverlegging naar de tertiaire sector);

- de relaties tussen de westerse economieën (als voorbeeld fungeert de EG: liberaliserend naar binnen, gevaar van protectionisme naar buiten – de 'vesting Europa');
- de relaties tussen geïndustrialiseerde landen en ontwikkelingslanden (deze acht Seidenfus bepaald door de bereidheid van de ontwikkelde landen mee te werken aan de integratie van de ontwikkelingslanden in de wereldeconomie) resp. de centraal-geleide economieën (schrijver durfde daarover nog geen uitspraak te doen; de 'perestrojka' was al wel aan de gang, maar de politieke aardverschuiving van eind 1989 viel uiteraard niet te voorspellen).

De vervoersystemen tussen geïndustrialiseerde landen worden door *Keuchel* eerst in algemene zin bezien. Hierbij passeren zaken als subsystemen van het vervoer, karakteristieken van systemen voor internationaal vervoer, de betekenis van de vraagstructuur en criteria voor de toetsing van de efficiëntie van vervoersystemen de revue.
De eigenlijke analyse wordt vervolgens toegespitst op het verkeer op de Noordatlantische route, met een onderverdeling naar luchtvaart, zeescheepvaart en de overbrenging van informatie. De auteur benadrukt sterk, dat de te verwachten verscherping van de concurrentie kan leiden tot verdergaande concentratie van ondernemingen, hetgeen op zijn beurt een gevaar voor verstarring – en daarmee inefficiënties – inhoudt. Het artikel mondt uit in twijfel of de vervoersystemen die ontwikkelde landen met elkaar verbinden, zich zonder bijsturing door de overheid op de been zullen kunnen houden.
Het opstel over de vervoerrelaties tussen ontwikkelde landen en ontwikkelingslanden (*Meyer-Schwickerath*) toont qua structuur veel overeenkomst met de voorgaande bijdrage. Een probleembeschrijvend deel, gevolgd door het onder de loupe nemen van de voorwaarden waaraan in komende jaren de vervoersystemen dienen te voldoen. Een afzonderlijke paragraaf wordt hier nog gewijd aan het politieke kader, factor waarvan inderdaad de relaties tussen westerse landen en ontwikkelingslanden nauwelijks los kunnen worden gezien. In het eerste, probleembeschrijvende, onderdeel komen achtereenvolgens aan de orde: de geografische ongelijkheid van de vervoerstromen, knelpunten in de infrastructuur voor het landinwaartse vervoer, de beperkte capaciteit en kwaliteit van de zeehavens, alsmede de omstandigheid dat niet alleen eng-economische factoren van invloed zijn, maar ook aspecten als scholingsgraad en mentaliteit, de laatste vaak niet ingesteld op strakke planning.
Bij het bezien van de eisen, te stellen aan de vervoerinfrastructuur, wordt een classificatie van landen gehanteerd, gebaseerd op hun toegankelijkheid voor vervoerstromen (landen zonder toegang tot de zee, landen gelegen ver van de internationale vervoerroutes, eilandstaten en landen met zeer gunstige maritieme ligging). Iedere groep van landen wordt geanalyseerd aan de hand van een concreet voorbeeld. Eindconclusie van de schrijver is, dat de vervoerbehoeften

van ontwikkelingslanden zodanig verschillen, dat alleen enkele zeer algemene conclusies over de vormgeving van hun verbindingen met de ontwikkelde landen mogelijk zijn.

Een beschouwing over het Oost-Westverkeer (*Ehmer*) sluit, zoals vermeld, dit boek af. Auteur schetst eerst de economische ontwikkeling van de (ex-)Oostbloklanden, alsmede de structuur van hun vervoerstelsel. Daarna vat hij het eigenlijke object van zijn analyse aan, de vervoerrelaties tussen oost en west (het 'Westen' is overigens in deze bijdrage veel meer synoniem met de Bondsrepubliek Duitsland dan bij de drie overige auteurs). Het onderzoek van de toekomstige vervoerrelaties richt zich eerst op de concurrentieverhoudingen tussen oost en west in het algemeen. Daarna wordt ieder van de vervoertakken afzonderlijk bekeken.

Schrijver kon ten tijde van de publikatie niet verder gaan dan het vaststellen van 'eine deutliche Tendenz hin zu mehr Kooperation'. Inmiddels is het spanningsveld, zoals Ehmer het formuleert, tussen de in Oost-Europa door de politiek ingeperkte economische ontwikkeling en de te verwachten hervormingen ingrijpend verschoven ten gunste van de laatstgenoemde. Wat hiervan het gewicht zal zijn binnen het geheel van vervoerstromen en -stelsels van de economisch ontwikkelde landen, zal niet alleen de tijd leren, maar zullen ook, eerder al, wetenschappers moeten analyseren.

Wat nu is de waarde van deze bundel? In het perpetuum mobile van onze wereld is bezinning op de eisen waaraan het vervoersysteem dient te voldoen een 'must'. Aan de opzet van het boek – een driedeling van de vervoerrelaties van de ontwikkelde landen – valt niet zozeer de verdienste van originaliteit, als wel die van een 'bird's eye view' toe te schrijven. Wat de individuele bijdragen betreft: Seidenfus, in zijn inleidende artikel, is kort maar krachtig. Keuchel ('geïndustrialiseerde landen') doet wat schools aan. Het essay van Meyer-Schwickerath ('ontwikkelingslanden') is een oorspronkelijke stuk werk. Ehmer "Oost-West') is informatief, maar nogal breedvoerig. Voor de lezer is het plezierig, dat aan alle bijdragen een puntsgewijze samenvatting voorafgaat. Jammer is het ontbreken van elke informatie over de auteurs (n'en déplaise de bekendheid van Seidenfus).

Afsluitend: 'Perspektiven des Weltverkehrs' is niet gericht op theoretische verdieping. De sterkte ervan ligt in de empirische analyse. Ieder die geïnteresseerd is in wat het vervoersysteem, in zijn verschillende vertakkingen over de wereld, in de praktijk te wachten staat, kan dit boek zonder meer ter lezing worden aanbevolen.

J.B. POLAK

Noot

1. Hellmuth Seidenfus, 'Determinanten der künftigen weltwirtschaftlichen Arbeitsteilung'; Stephan Keuchel, 'Anforderungen an die Ausgestaltung internationaler Transportsysteme zwischen Industrieländern'; Martina Meyer-Schwickerath, 'Anforderungen an die Ausgestaltung internationaler Transportsysteme zwischen Industrie- und Entwicklungsländern'; Hansjochen Ehmer, 'Ost-west-Verkehre im Spannungsfeld zwischen ökonomischer Entwicklung und politischer Restriktion'.